

EXODUL DE INTELECT ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII: CAUZE ȘI CONSECINȚE

Brain Drain In the Context of Globalization: Causes and Consequences

*Corina NICHITCIN,
Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți*

Rezumat: Migrarea de intelect a devenit o problemă stringentă cu care se confruntă numeroase state slab dezvoltate. De mai bine de jumătate de secol, migrarea globală a specialiștilor calificați a atins un nivel înalt care împiedică dezvoltarea multor state. Pe de altă parte, literatura de specialitate califică migrarea de intelect și ca schimb de inteligență – fenomen ce poate fi tratat pozitiv. Examinarea cauzelor și stabilirea consecințelor exodului de inteligență vor asigura diminuarea impactului negativ a acestui proces asupra creșterii economice a unui stat.

Cuvinte-cheie: exod de inteligență, circulație de creiere, migrație internațională, specialiști, forță de muncă, locuri de muncă, intelect.

Abstract: Migrating intellect has become a serious problem faced by many underdeveloped countries. For more than half a century the global migration of qualified professionals has reached a high level that prevents the development of many countries. On the other hand, specialized literature describes the migration of intellect as an exchange of intelligence - a phenomenon that might be treated positively. Examining the causes and establishing the consequences of brain drain will ensure the decrease of the negative impact of this process on the economic growth of a state.

Key-words: brain drain, brain circulation, international migration, professionals, labor workforce, employment, intellect.

Exodul de inteligență constituie aspectul unui fenomen mai larg numit migrarea capitalului uman și a forței de muncă în general, care în contextul accelerării progresului tehnico-științific înregistrează o continuă creștere la nivel mondial. Reprezentînd formă separată a migrației, exodul de inteligență, denumit în literatura de specialitate și „exodul de creiere” nu este altceva decît procesul prin care se produce emigrarea oamenilor de știință, specialiștilor din diferite domenii și personalului calificat dintr-un stat sau o regiune în alta, ca rezultat al situației economice, politice, religioase sau alte situații în statul din care se emigrează. Expresia „exodul de creiere” parvine din anii 1960, referindu-se la pierderea forței de muncă înalt calificată din țările sărace. Pentru explicarea fenomenului respectiv, diferiți savanți și-au adus aportul în dezvoltarea terminologiei, ca, în final, să se constate că sensul esențial al exodului de inteligență este migrația internațională a populației înalt calificate din țările sărace în cele avansate industrial.

Migrarea creierelor este considerată o problemă extrem de importantă cu care se confruntă numeroase state în curs de dezvoltare [6].

În economia de piață, resursele migrează întotdeauna către acele locații unde sînt cel mai bine remunerate. Liberul schimb, inclusiv libera circulație a capitalului uman, sporește bunăstarea tuturor participanților la piață și creează stimulentele necesare pentru perfecționarea indivizilor și pentru dezvoltarea economică în continuare [4].

Studiile Băncii Mondiale (World Bank) efectuate pe un eșantion de 33 state ale lumii au dat următoarele rezultate: peste hotare pleacă 10% din persoanele cu studii superioare. Termenul de „exod de inteligență” poate fi aplicat numai pentru 5 state (Republica Dominicană, Salvador, Mexic, Guatemala și Jamaica) din care, conform datelor studiului efectuat, au migrat circa 2/3 din populație. În anul 2006, Fondul Monetar Internațional a publicat un astfel de studiu realizat pe un eșantion de 90 state, conform căruia Iran este statul care suportă un exod de inteligență mărit.

În urma studiilor efectuate de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, s-a constatat „efectul domino” în sfera migrației de inteligență. Spre exemplu, exodul de intelect al lucrătorilor medicali are loc după următorul principiu: medicii din Marea Britanie pleacă în SUA pentru salariile mai mari. Locul lor este ocupat de medicii care migrează din Africa în Marea Britanie, iar în Africa vin medicii din Cuba [5].

Exodul de intelect este dăunător țării de origine, întrucît reprezintă o pierdere pentru societate, deoarece banii investiți în formarea capitalului uman nu pot fi recuperați. Societatea pierde producția pe care ar fi putut-o realiza cu ajutorul indivizilor în formarea cărora a investit. Finanțarea învățămîntului public este posibilă pe seama achitării impozitelor și taxelor de către contribuabili. Respectivul sistem ar trebui să asigure generației tinere înzestrarea cu capitalul uman adecvat sporirii productivității, astfel încît din creșterea viitoare a veniturilor să se acopere atît retribuirea tinerilor specialiști cît și a generației vîrstnice, care a reprezentat baza de finanțare a întregului proces. În practică, funcționarea sistemului s-a dovedit defectuoasă, deoarece posibilitatea migrării indivizilor care au acumulat capital uman duce la

imposibilitatea recuperării investiției societății în formarea acestora. În acest context, exodul de intelect devine o problemă de proprietate. Societatea antrenată este cea care contribuie la formarea capitalului uman iar beneficiarii, cei care acumulează capital uman, adică absolvenții, în mare parte, sînt liberi de orice obligație față de contribuabili.

Consecințele negative ale „exodului de creiere” sînt:

- încetinirea dezvoltării proceselor din domeniul științei, economiei, medicinei etc.;
- înregistrarea pierderilor bugetare – cei plecați nu achită impozite și taxe;
- reducerea ritmului de creare a noilor locuri de muncă;
- reducerea competitivității economiei locale;
- apariția riscului de majorare a impozitelor pentru populația activă.

Totodată, în unele state, administrația de vîrf stimulează exodul de intelect, din motiv că datorită acestui fenomen din societate pot migra potențialii oponenți politici.

În prezent a devenit populară asocierea exodului de intelect cu un nou tip de colonialism în care țările în curs de dezvoltare livrează fostelor metropole specialiștii săi, ca, în schimb, să primească produsele create de aceștia.

Pe lângă aspectele sale negative, migrația de inteligență înregistrează și anumite consecințe pozitive. De exemplu, în țările din lumea a treia persoanele care intenționează să migreze, depun eforturi considerabile, cheltuind suficiente resurse financiare pentru instruire și ridicarea nivelului de calificare profesională necesară pentru a se afirma peste hotarele țării de origine. Acest fenomen are un efect pozitiv asupra întregului sistem de învățămînt al statului de origine, deoarece conduce la creșterea nivelului educațional al populației.

Adepții migrației specialiștilor peste hotarele țării utilizează termenul de „circulație de creiere” în locul termenului de „exod de creiere”. „Circulația de creiere” subînțelege deplasarea tinerilor în străinătate, pentru a-și continua studiile sau pentru a face un stagiu sau un schimb de experiență, ca mai tîrziu să se întoarcă acasă, aducînd cunoștințe, aptitudini noi și transfer de tehnologii.

Există numeroase abordări multidimensionale privind relația dintre exodul de creiere și creșterea economică. Descoperirile și invențiile, schimbul de tehnologii și cunoștințe, ca parte a mediului academic și științific, contribuie eficient la creșterea economică. Odată asimilate și bine implementate în practică, noile cunoștințe și tehnologii capătă amploare pe piața autohtonă, devenind ceva obișnuit și diminuînd cu aceasta puterea de investiții în țară, pînă cînd nu apare un alt val de invenție și noi tehnologii care sînt solicitate pe piața internă și reprezintă interes primordial pentru economia reală. În astfel de condiții premergătoare creșterii economice, coeficientul de migrație a forței de muncă înalt calificate se reduce la minimum, iar procesul de exod se transformă într-o circulație de creiere organizată, din care societățile academice și științifice beneficiază considerabil, iar agenții economici locali și companiile transnaționale se bucură de acces la o piață competitivă a forței de muncă înalt calificată [1, p.11].

Prin urmare, mobilitatea internațională a specialiștilor cauzează beneficii globale prin îmbunătățirea fluxului de cunoștințe și de îndeplinire a cererii de competențe. Fiind parte a procesului de globalizare, mobilitatea internațională a specialiștilor este imposibil de evitat.

Republica Moldova la fel se confruntă cu o reducere a capitalului intelectual. Exodul de creiere reduce din capacitatea de investiții în afaceri în sectorul public și stagnează dezvoltarea economiei. Plecarea specialiștilor peste hotare duce la creșterea numărului de lucrători necalificați în sectoarele-cheie ale economiei naționale.

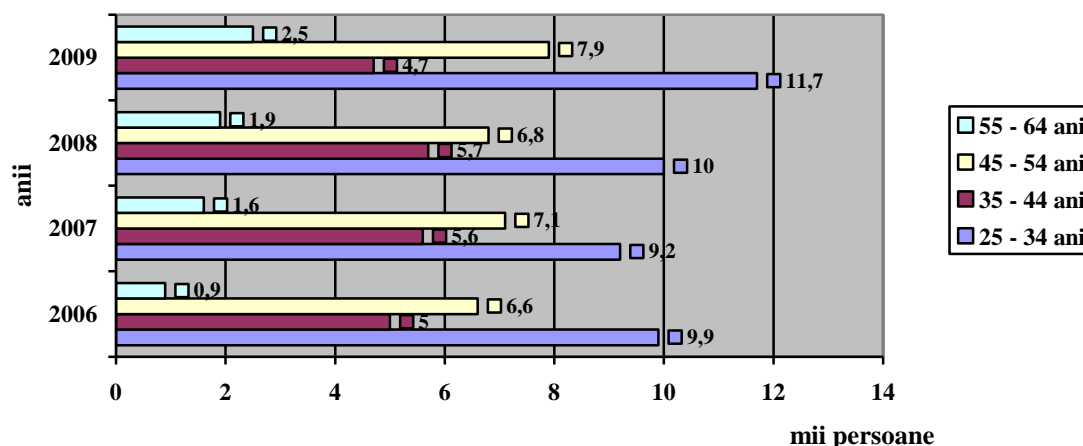

Fig. 1. Migrația populației cu studii superioare, pe categorii de vîrstă peste hotarele țării.

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Analizînd datele prezentate în figura 1, observăm un nivel înalt al migrației de persoane cu studii superioare înregistrat de categoria de vîrstă cuprinsă între 25-34 ani. Acest indicator pe perioada analizată se află în continuă creștere de la 9,9 mii persoane în anul 2006 la 11,7 mii persoane în anul 2009. Pe locul II se situează categoria de vîrstă a persoanelor cu studii superioare cuprinsă între 45-54 ani, care la fel înregistrează o creștere. De fapt, toți indicatorii analizați pe parcursul perioadei se află în continuă creștere.

Migrația nu este decît o decizie personală care poate fi influențată prin îmbunătățirea condițiilor și respectarea drepturilor de muncă de către angajatori. Un rol decisiv în această direcție îl are implicarea comunităților transnaționale și diasporei în crearea condițiilor pentru investiții, transfer de cunoștințe și tehnologii.

Pentru transformarea exodului de intelect într-un circuit de intelect care poate aduce avantaje economice țării de origine, este nevoie de a promova politici de susținere a migranților veniți acasă, pentru ca aceștia să găsească locul oportun de transfer a cunoștințelor, practicilor, abilităților însușite, astfel, contribuind la dezvoltarea social-economică a acesteia.

Bibliografie:

1. Antonov, V., Gamanji, T., Cruc, O. Exodul de creiere: Provocări, consecințe, căi de acțiune. În: Monitorul Social. nr. 3. Chișinău, IDIS „Viitorul”, 2010, 32 p.
2. Ghencea, B. Gudumac, I. Migrația de muncă și remitențele în Republica Moldova. Chișinău: Org. Int. A muncii, 2005, 120 p.
3. <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&cid=107&>
4. <http://www.scribd.com/doc/21379297/Migratia-Internationale-in-Contextul-Globalizarii>
5. <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2008/1653>
6. <http://www.ecol.ro/content/migratia-de-inteligenta-%E2%80%93-o-problema-de-management-sau-de-proprietate>